

Láttuk: a holnapok még
Nehéz csatákat hoznak,
De magányos sorsunkat
Számolja föl a holnap.

Ejfélt is volt már. Nagyot
Fordult a Göncöl rúdja,
Hogy elváltunk: „Szabadság”
S indultam én is újra.

Föltámadt már a szél is
A jószagú mezőről,
És éreztem: szívemben
Az öröm feldörömből,

Megálltam hát még egyszer,
„Elvtársaim, Szabadság!” —
Szavam a fák, a rügyek
A felhők visszhangozták.

Gördült a szó a halmon,
Mint rég az ágyúk talpa. —
„Szabadság!” — válaszoltak
Vidáman, föl kacagva!

SZABOLCSI GÁBOR

SZAPPANOS GÁL CUKORRÉPÁJA

A szokatlanul enyhe idő tovább tartott. Pedig január közepe volt, s máskor ilyenkor vastag hóbunda fedte a vetéseket, csikorgott az ember csizmája-sarka alatt, és vastag hó- és zúzmarakesztyű borította a fák ujjait. Az emberek délben kiálltak a kisajtóba, ahova máskor legfeljebb vasárnap délelőttökön, amikor tiszta fehérenműben, az ünneplő ruhában és fényesre tisztított csizmában, bakancsban szoktak.

Most is tele szájjal nevetett le a nap, és a tegnapi eső nyomai már csak a kocsiuton látszóttak. A Földműves-utca méteres rakottkőjárdája száraz volt.

Ezen ment délután négy óra tájban az iskola felé Nacsa János a feleségével meg két gyermekével. A nyolcadikos Marika előttük haladt, és kézenfogva vezette Sanyikát, aki a másodikat járta.

Nacsa János még most sem hagyta abba a reggel óta tartó morgolódást.

— A fene essék a pofátokba, csak elcipeltek! Mi keresnivalóm van nékem az iskolátokban? Asszonydolog ez...

— De csak gyere, na, ha már egyszer mégis rászántad magad.

— Szánta a...! — böffent, s ezzel együtt kivágódott a szájából a komisz pálinkabűz. Az asszony orrát még a tiszta levegőn is megcsapta, pedig tizenöt éves együttélésük alatt megszokhatta volna.

— Csak gyere, gyere, egyszer neked is el kell gyünnöd. A tanítótul egyebet sem hallok: Hát magának, lelkem, nincs ura? Négy éve tanítom a lányát, de az apjának színit sem láttam soha...

— Essen bele a šuj...! Tanítsa a gyerekeket nélkülüm. Ez a dolga...

De azért ment velük. Elmegy, na, ne mondják, hogy ő nem akar békét. Mert valamiféle békegyűlést rendez az iskola, talán az ő lánya is szerepel, a Marika.

A Kántor-utca sarkán megtorpant egy pillanatra. Felnézett a szép, magas téglaházra. Ez az ő kenyéradó gazdája, Szappanos Gál Károly. Hát az igaz, a száz kilójából sok szappan kifőlné, de azért nem rossz ember. Megköveteli a munkát, de meg is fizet. Hát ekkora gazdaságban akad is dolog mindenkor. Répavermeiéskor dupla adag pálinkát szokott adni, zsákoláskor, kukoricatöréskor is. Nem eszi az embert, ha megkívánja is a munkát.

Ahogy mentek tovább az iskola felé, még az is eszébe jutott, mennyit veszekedett ötéve az asszonnal, aki mindenáron földet akart az uraságtól elvett tagból. De neki nem köllött. Más kapcája maradt, ahogy Julis azóta is sokszor gúnyolta. Kapcája éppen nem, de dolgozó ember, aki Szappanosnál megkapta a mindennapi két decijét, s azért hát haza is vitt valamit.

Az iskolában már nyüzsgött a nép. Sohasem járt még itt. Végiglökdösték egy hosszú folyosón, s be egy terembe, amelynek közepén széthajtották a deszkafalat, mint a kisgyerekek keménylapú mesés-könyvét.

Leültek. Az asszony szemrehányón súgta a fülébe:

— Nézd a Vajast, meg a Szentgálinét! Új ruha van az asszonyon. A Vajason meg bőrkabát. Ezek a csoportban vannak. Nem kuláknál rekedtek meg...

Fülönütötte az asszony panasza. Mi kéne ennek?

— Titeket a dáriusisten se elégítene ki! Mi hiányzik hát?! Fölnevelem a gyerekeimet, s kész.

Felesége egy kis szünet után felelt.

— Fölneveled? Hogyan neveled föl? Egyszál ruhám van nekem is... De neked csak az italon jár az eszed, pedig most lehetett volna belőled is valami, ahogy a többiekből...

Sértették ezek a szavak. Azt gondolta, föláll, s kimegy innen. Azt se szerette, hogy sokan néztek feléje, s össze-összesúgtak. De mégsem ment ki, mert a kis színpadon széthúzták a függönyt, s megkezdték a műsort.

Hát ez szép volt. Egészen lekötötte a figyelmét. Meglepte, hogy a kislányok mind sötét szoknyában voltak, fehér blúzban, nyakukon meg vörös nyakkenődő. Voltak vágy harmincan. Harsány hangon énekeltek. Arról, hogy ők a béke katonái, nem akarnak háborút. S minden erejükkel harcolnak ellene.

Hát persze, hogy harcolunk. Mert hát ki akar háborút. Kinek ment volna el a jódolga! Olyan bolond ugyan nincs ebben a teremben, de a faluban, vagy talán az egész megyében sem. Hiszen ő még most is ott hordja a szilánk nyomát a bal lapockájában, amit a Don mellett kapott, ahova ki tudja, miféleképp vitték. Nem, háborút ő nem akar, de-hogy akar.

Az ő lánya is ott énekelt a többivel, a Marika, de furcsállotta, hogy úgy kirítt a többitől halványkék blúzával, ami az anyjának egy nagyon régi ruhadarabjából készült, ráismert. Meg is lökte a feleségét:

— A Marika mér nem fehér blúzban van?

Az asszony ijedt, de egyben hirtelen elkomorodó tekintettel fordult feléje; a szemöldöke magasra ugrott.

— Ezt... te kérdezed?! Te?!

— Mér?

— Hát van neki fehér?!...

Most nem tudott sokáig a színpadra nézni... Hát mégis ennek az asszonynak volna igaza? Lopva odapillantott. Milyen hamar megöregedett. Sárga arca ráncos, a szeme megtört, pedig csak harmincöt esztendő. Fejében kusza gondolatok hajszojták egymást. Valahol megbicsaklott, az biztos, de hogy hol, arra sehogy sem lelt. Hiszen dolgozni dolgozott kiskorától, mint a barom, mégsem ment ötről a hatra.

Egyszerre ismerős hangra neszelt föl. A színpadon Marika állt egyedül, az ő lánya. Beszédet mondott. Elnézte. Szép kis lány volt, azaz nem is olyan kicsiny. Maholnap bekötik a fejét. Hosszú szőke a haja, nagy kék szeme van. Az igaz, sápadt egy kicsit, de azért egészséges. Legföllebb, ha néha köhécsel. Hogy pedig tiszta jeles, ezt még Nacsa János is dagadó nyakkal gondolta. Értelmesen, szépen beszélt.

— ...Mert a béke nekünk szent ügyünk. Békét akarunk, mert azt szeretnénk, ha ebben a faluban minden ember boldog volna és megelégedett. Mi, általános iskolások ezért teszünk fogadalmat a jobb tanulásra. A mi jó szüleink a munkából veszik ki részüket, ők így építik az új világot, a szebb életet. Van, aki kinn a földeken, más a gyárban vagy a bányában. Mi a tanulással. Fogadjuk, hogy soha el nem tántorodunk a hejyes úttól, nem hozunk szégyent szüleinkre. — Halvány arca belepirosodott. — De nem mindenki akar ám békét. Mert, ha mindenki azt akarná, akkor nem maradnának édesanya nélkül Koreában a kisgyerekek... De az ellenség nemcsak olyan messze van. Még itt is rejtőzik köztünk is, a mi falunkban is. Kedves jó édesapák! Biztosan hallották, hogy volt egy kulák, aki búzával etette állatait. Egy másik meg...

Nacsa János előtt elsötétedett a terem. Nem jól hall? Az ő lánya, a saját lánya leckézteti?! Hiszen Szappanos Gálról is azt beszélük, hogy kulák...

Felállt, és lökdösődve kiment a teremből. Utána néztek és morogtak. Marika bátor szava még a folyosón is üdözte:

— Ne tűrjétek, hogy félrevezessenek bennünket! Ők a béke ellenségei...

A folyosón egy tanárba ütközött, akit látásból ismert. Odavágta neki:

— Na, maguk aztán jól nevelik a mi gyerekeinket! Lázítják!

A magas komoly ember egy rövidke szünet után nyugodtan, de komolyan, határozottsággal felelte:

— Bizony, mi lázítjuk. Az ellenség ellen lázítjuk őket. S ennek minden becsületes szülő örül. És segít is nekünk.

Kiszédelt az iskolából. Esett.

Na, majd ad ő neki, csak gyűjön haza! Majd megtanítja arra, hogy...!

Magas, nagyablakú ház előtt haladt el. A Pártház. Most is világos minden ablak. Itt mindig dolgoznak.

Az egyre jobban hulló eső síkossá tette lába alatt a követ. Befordult a Kántor-utcába. A sarkon a nagy ház. Sötét minden ablaka. Mintha halott volna benne.

Az ellenség egyre dolgozik.. — csengett a fülébe. — A koreai kisgyerekek... Búzával etette az állatokat...

Na, őt jól arculütötték. Saját gyerekével vágatták szájba.

Maga előtt látta a minap délután és este felbontott vermet. A cukorrépa-vermet. Megszagolták ezt alighanem a gazemberek, suttozta akkor Szappanos Gál. Odébbviesszük. S biztos helyre rakták el. Utána behívta őt a kamrába, elébe állt fenyegetőn:

— Te Jancsi, az istenedet. Ha te elkotyogsz, véged! Érted?! Véged! Belédvágom a disznóölökést, úgy vigyázz!... Itt ma semmi sem történt. Trágyát raktál. Érted?! Cukorrépát ősz óta nem is láttál. Akkor vitted ki az utolsó szekérrel az állomásra...!

Nacsa János bódult fejjel állt szembe a gögös, sötét, hideg házzal. Nem tudta, miért és honnan, az a kép ugrott a szemébe, amit nemrég a Szabad Nép vasárnapi mellékletében látott. A halott koreai anya fejénél ott sirt ruhátlanul a kislánya... S mintha a Sanyikához, a Sanyikájához hasonlítana az arca. S látta a beszélő Marikát is kék blúzában...

Hirtelen megfordult. Vissza. Végig a keresztutcán, aztán át a Szabadság-utca túlsó felére. Ott áll a kivilágított ablakú nagy ház.

Megáll előtte, de ahogy a kilincsre tette a kezét, már nem tétozott. Sosem járt még itt, de azért bátran nyitotta az ajtókat.

— A titkár elvtársat...

— Ott ül az asztalnál.

Odalépett.

— Szabadság! — Talán először köszönt így életében.

— Szabadság! — nézett fel rá a titkár. — Mi jót hoztál, elvtárs? Ül le!

Ez a meleg hang egyszerre megnyugtatta. A szorongása elmúlt tőle. Már nem félt Szappanos Gál nagy hasától és kövér markától.

— Elvtárs... Talán nem is jó helyre jöttem... Talán a rendőrségre kellett volna. De nem bírtam tovább vinni, ami bennem van. Ide öntöm ki. Jöjjenek velem. A Szappanos Gál házába... A cukorrépa...

A titkár úgy ugrott föl, mintha áram vágta volna meg.

— Mi van a cukorrépával?

— Valami harminc mázsányit... Elástuk...

Aztán mentek az utcán. Az iskola szájából ekkor ömlött ki a nép. Már a Kántor-utca derekán tartottak, amikor Nacsa János szeméből megeredt a könny, és folyt belőle, mint tavaszérlelő napon a megcsordult vízcsapról.